

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий інститут історії міжнародних
відносин і суспільно-політичних наук
Кафедра історії України

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА
КУЛЬТУРИ

Методичні рекомендації для здобувачів для здобувачів
вищої освіти 1 курсу першого (бакалаврського) рівня
неісторичних спеціальностей

Полтава

2023

УДК 94:930.85(4+477)(072)

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Державного закладу "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка" від 31.03.2023 (протокол № 9).

Рецензенти:

С.І. Дегтярьов С. І. - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Сумського державного університету.

Радченко Н. О. - доктор історичних наук, доцент кафедри модерної історії та зарубіжних країн ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Україна в контексті європейської історії та культури : методичні рекомендації для здобувачів для здобувачів вищої освіти 1 курсу першого (бакалаврського) рівня неісторичних спеціальностей) / укл.: Набока О. В. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 60 с.

© Набока О. В. 2023

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”

Зміст

Вступ.	4
Розділ 1. Зміст навчальної дисципліни.	10
Розділ 2. Рекомендовані плани семінарських занять та теми для самостійної роботи студентів.	16
Розділ 3. Питання та завдання для перевірки знань.	52
Література.	56

Вступ

Однією з актуальних проблем вітчизняної гуманітарної науки є боротьба проти російських імперських і радянських ідеологічних міфів, які протягом десятків років впроваджувалися у суспільну свідомість України, спотворюючи її. Одним з таких імперських наративів є уявлення про історичну нерозривність українців із «братнім» російським народом, для якого характерний особливий цивілізаційний шлях цивілізаційного розвитку, протилежного, і навіть, ворожого, європейському. Події останніх років, особливо розпочате у 2022 році Кремлем повномасштабне вторгнення в Україну показує не тільки помилковість, але й загрозу подібних тверджень.

Відповідно, зростає актуальність вивчення майбутніми вчителями України іншої історичної парадигми, згідно з якою наша країна завжди була частиною західноєвропейської цивілізації з періоду античності запозичуючи та переосмислюючи зразки політичного, соціально-економічного та культурного розвитку.

Методичні рекомендації до курсу «Україна в контексті європейської історії та культури» дозволяють студентам неісторичних спеціальностей набути комплексних і системних знань з історії нашої держави у парадигмах історичного та культурного розвитку західноєвропейської цивілізації від античності, до сьогодення.

Мета методичних рекомендацій з курсу: сприяння комплексному висвітленню ключових проблем соціально-економічної, політичної та культурної історії України як частини глобального світу з акцентом на її культурній різноманітності, прикладах конфліктів і толерантної поведінки протягом історії, значенні системи знань про минуле України в умовах посилення глобалізації та становлення інформаційного суспільства.

Завдання:

1. сформувати у здобувачів вищої освіти уявлення про місце України в загальноєвропейському історичному процесі;
2. надати цілісні знання про національну культуру на історичних етапах її становлення та розвитку як складника загальноєвропейської культури;

3. показати моделі толерантної поведінки в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами;
4. виробляти вміння застосовувати в повсякденній діяльності метод критичного аналізу щодо суспільно-політичних перетворень в Україні в порівнянні з європейськими країнами на різних етапах історичного розвитку;
5. визначати політичні й культурні зв'язки України з країнами Європейського Союзу на сучасному етапі; сприяти піднесенню національної самосвідомості, виховувати патріотичні й морально-етичні переконання.

Тривалість курсу - 14 тижнів (150 годин)

Результати навчання:

1. знання правил критичного оцінювання історичної інформації та критеріїв медіаграмотності в соціально-політичних та історичних питаннях;
2. знання про розмаїття та унікальність різних культур у суспільстві на різних етапах його розвитку, відмінності між людьми, стратегії попередження, подолання і трансформації конфліктів на прикладах з історії України;

3. знання основних подій українського та європейського історичного минулого, зв'язків України та європейського світу;
4. уміння критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел на прикладі історичних матеріалів, вплив історичної інформації на свідомість і розвиток учнів, на прийняття рішень;
5. уміння взаємодіяти, враховуючи культурні та особистісні відмінності співрозмовників, принципи недискримінації та поваги до культурних відмінностей, а також дотримуючись етики спілкування.
6. уміння застосовувати в повсякденній діяльності метод критичного аналізу щодо суспільно-політичних перетворень в Україні в порівнянні з європейськими країнами на різних етапах історичного розвитку, визначати політичні й культурні зв'язки України з країнами Європейського Союзу на сучасному етапі.
7. уміння розглядати явища сучасної культури як результат історичного поступу українців та інших народів, які мешкають на території України.

Основні форми навчальної роботи кожного семестру:

- 16 лекцій з метою формування теоретичної основи для подальшого засвоєння навчального матеріалу. Опрацьовують в аудиторії або самостійно, конспектуючи для себе загальний зміст;

- 14 практичних занять, які дають змогу розширити рамки фактичного матеріалу, наданого в лекціях, навчитися самостійно здобувати знання, оволодівати навичками дослідно-пошукової діяльності. Передбачено ознайомлення з рекомендованою навчальною літературою й виконання завчасно наданих завдань, найчастіше – підготовка доповідей/презентацій з їх обговоренням під час заняття;

- контроль самостійної роботи – перевірка виконання індивідуальних творчих завдань, визначених на початку вивчення освітнього компонента;

- виконання двох письмових контрольних модульних робіт;

- консультації з викладачем для отримання інформації щодо роботи з освітнім компонентом, підготовки до семінарських занять, модульних робіт, складання екзамену.

Спільні / індивідуальні види навчальної діяльності

Спільні:

- відвідування лекцій, участь в обговоренні окремих її питань;
- виголошення доповіді на практичному занятті, доповнення доповідача, участь у дискусії;
- презентація індивідуальних завдань;
- виконання та презентація творчих і практичних завдань/проектів.

Індивідуальні:

- підготовка до практичного заняття та контрольного модульного контролю, опанування теоретичного матеріалу;
- виконання контрольних модульних робіт;
- виконання індивідуальних творчих завдань.

Оцінювання знань студентів здійснюється за загальною кількістю балів, отриманих протягом семестру під час аудиторних занять та/або на освітньому порталі університету.

Критерії оцінювання.

Форма семестрового контролю: екзамен (мінімум 50%);

- письмові модульні контрольні роботи – 30%;
- опрацювання та обговорення завдань до семінарських занять – 42%;

- контроль самостійної роботи (індивідуальні завдання) – 28%.

Забезпечення виконання принципів академічної доброчесності здійснюється відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/poloj_akadem_dobro_2.pdf).

Розділ 1. Зміст навчальної дисципліни.

Перший модуль

Тема 1. Вступ до курсу „Україна в контексті європейської історії та культури”.

Головні концепції історичного та культурного розвитку України. Російська/радянська концепція історії України. Концепція М. Грушевського щодо історичного розвитку України. Європейські концепції розвитку історії та культури України.

Тема 2. Територія, населення та адміністративний поділ України в історичній ретроспективі.

Адміністративний поділ України за часів Київської Русі. Адміністративний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського та Річі Посполитої. Козацькі адміністративні поділи України. Адміністративна політика Російсько/радянської влади щодо України. Сучасний територіально-адміністративний розвиток України.

Тема 3. Ранні форми суспільного життя та культури на українських землях.

Антична цивілізація та її вплив на становлення української культури. Становлення зав'язків між давньогрецькими колоніями та кочовими спільнотами на території сучасної України. Грецько-скіфський союз проти Персії. Відносини сарматів із Македонською та Римською імперією.

Тема 4. Походження слов'ян, їх розселення територією Центрально-Східної Європи.

Слов'яни у ранньосередньовічній історії Європи. Відносини антів, остготів, гунів та Візантії. Слов'янські племена між Сходом та Заходом у період Великого переселення народів. Занепад античного устрою на українських землях у період Великого переселення народів.

Тема 5. Європейське Середньовіччя та місце в ньому Київської Русі.

Норманський фактор становлення Київської Русі. Історія походження християнства на Русі: вибір між Римом та Константинополем. Західноєвропейський напрямок «шлюбної дипломатії» великих князів Русі. Участь Київської Русі у торгівлі із країнами Західної та Східної Європи.

Тема 6. Історичні умови розвитку українських земель у складі європейських держав у XIV – XVII ст.

Українські землі у складі Польщі, Великого князівства Литовського, Угорщини. Україна в польсько-литовських та литовсько-московських взаєминах. Українці в складі Речі Посполитої. Позитивні та негативні наслідки входження українських земель до складу іноземних держав у XIV – XVII ст.

Тема 7. Козацтво як явище європейської історії

Теорії походження козацтва. Трактатування феномену козацтва у межах теорії «Фронтиру». Українське козацтво, його роль в історії та культурі України. Участь українських козаків у європейських війнах. Європейський вплив на формування української козацької державності.

Другий модуль

Тема 8. Особливості цивілізаційного розвитку України і Європи в XIX ст Народження націй.

Вплив Великої французької національної революції на становлення національного відродження в Україні.

Польський фактор у становленні українського національного руху. Українофільський рух на західноукраїнських землях під владою Австро-Угорської імперії. Роль європейських ідеологічних концепцій на становлення українського політичного руху у другій половині XIX – на початку XX ст.

Тема 9. Український європейський контент у вирі світових воїн XX століття.

Українське питання в політиці європейських країн у Першій світовій війні. УНР, ЗУНР у становленні міжвоєнного світового порядку. Розподіл українських земель у 20 – 30-х рр. XX ст. «Рутенське питання» у період розподілу Чехословаччини у 1938 – 1939 рр. Україна у Другій світовій війні 1939 – 1945 рр.

Тема 10. Україна після другої світової війни.

Повоєнний розподіл світу та значення у ньому України. УРСР та створення ООН. Участь України у міжнародних процесах у 50 – 80-х рр. XX ст. Українське дисидентство та його оперування до міжнародного

співтовариства. Спільні та відмінні риси національних демократичних рухів Східної Європи та України у 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Тема 11. Європейський аспект державотворчих процесів в Україні в умовах незалежності.

Основні риси політичного розвитку України в 1991 – 2022 рр. Європейські та Євроатлантичні прагнення України. Головні віхи відносин України, ЄС та НАТО. Російська протидія європейській політиці України. Геополітичні причини проблем незалежної української держави.

Тема 12. Російсько-українська війна 2014-2022.

Революція гідності: причини, перебіг, наслідки. Причини російського вторгнення в Україну в 2014 р. Розвиток процесу укладення Угоди про Асоціацію з ЄС. Євроатлантичний напрям політики України у 2014 – 2022 роках. Співробітництво ЄС та України у період повномасштабного російського вторгнення 2022 – 2023 рр.

Розділ 2. Рекомендовані плани семінарських занять та теми для самостійної роботи студентів

Перший модуль

Семінар 1. Вступ до курсу „Україна в контексті європейської історії та культури”

1. Головні концепції історичного та культурного розвитку України.
2. Російська/радянська концепція історії України.
3. Концепція М. Грушевського щодо історичного розвитку України.
4. Європейські концепції розвитку історії та культури України.

Питання до самостійної роботи

1. «Історія Русів» та концепція українського автономізму»
2. Соціал-автономістська концепція М. Драгоманова.
3. Націоналізм М. Міхновського.
4. Інтегральний націоналізм Д. Донцова.

Література

1. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
2. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
3. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
4. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
5. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
6. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
7. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
8. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.

9. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М. Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
10. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
11. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
12. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
13. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

Семінар 2. Територія, населення та адміністративний поділ України в історичній ретроспективі.

1. Адміністративний поділ України за часів Київської Русі.
2. Адміністративний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського та Річі Посполитої.
3. Козацькі адміністративні поділи України.
4. Адміністративна політика Російсько/радянської влади щодо України.
5. Сучасний територіально-адміністративний розвиток України.

Питання до самостійної роботи

1. Племянний устрій Київської Русі за часів перших Рюриковичів.
2. Адміністративна реформа князя Володимира Великого.
3. Вотчинний устрій Київської Русі за Володимира Мономаха.

4. Статус українських земель під владою Золотої Орди.

Література

1. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
2. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
3. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
4. 15. Історія України в особах: Литовсько - Польська доба / О. Дзюба, М. Довбищенко та ін. К: Україна, 1997. 272 с.
5. 16. Історія України в особах: Козаччина / Горобець В. М. та ін. К: Україна, 2000. 302 с.
6. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
7. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
8. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.

9. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
10. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
11. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
12. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
13. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
14. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
15. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.
16. Уривалкін О. М Історія України (середина XIII - середина XVII ст.). К.: Кондор, 2005. 281 с.

17. Уривалкін О. М. Історія України (кінець XVII - початок XXI ст.). К.: КНТ, 2007. 433 с.
18. Чутский А. І. Історія України: навчальний посібник. К: МАУП. 2006. 345 с.
19. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 1. 592 с.
20. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 2. 560 с.
21. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1991. Т. 3. 592 с.

Семінар 3. Ранні форми суспільного життя та культури на українських землях.

1. Антична цивілізація та її вплив на становлення української культури.
2. Становлення зав'язків між давньогрецькими колоніями та кочовими спільнотами на території сучасної України.
3. Грецько-скіфський союз проти Персії.
4. Відносини сарматів із Македонською та Римською імперією.

Питання до самостійної роботи

1. Стародавня Ольвія як центр діалогу культур у Північному Причорномор'ї.
2. Поселення Івківці на Черкащині – центр взаємодії давніх греків, сарматів та давніх слов'ян.
3. Похід македонського полководця Запіріона на Скіфію та його історичні результати.
4. Римський період у історії давніх українських земель.

Література

1. Бунятян К. П. Давнє населення України. К: Либідь, 1999. 228 с.
2. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
3. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
4. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
5. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
6. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
7. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
8. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
9. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.

10. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М. Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
11. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
12. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
13. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
14. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.
15. Складенко В. Г. Русь і варяги: історико-етимологічне дослідження: монографія. К: Довіра, 2006. 118 с.
16. Уривалкін О. М. Таємниці історії України (загадки, події, факти). К: КНТ, 2006. 403 с.

Семінар 4. Походження слов'ян, їх розселення територією Центрально-Східної Європи.

1. Слов'яни у ранньосередньовічній історії Європи.
2. Відносини антів, остготів, гунів та Візантії.
3. Слов'янські племена між Сходом та Заходом у період Великого переселення народів.
4. Занепад античного устрою на українських землях у період Великого переселення народів.

Питання до самостійної роботи

1. Велике переселення народів та його роль у історії ранішнього середньовіччя.
2. Античні міста-держави Північного Причорномор'я у період Великого переселення народів.
3. Війни антів та остготів у III ст. н. е.
4. Відносини слов'ян-антів та Візантії.

Література

1. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.

2. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
3. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
4. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
5. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смоля. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
6. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смоля. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
7. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
8. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
9. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
10. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г.

- Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина.
К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
11. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
  12. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
  13. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
  14. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.
  15. Склярєнко В. Г. Русь і варяги: історико-етимологічне дослідження: монографія. К: Довіра, 2006. 118 с.
  16. Уривалкін О. М. Таємниці історії України (загадки, події, факти). К: КНТ, 2006. 403 с.

Семінар 5. Європейське Середньовіччя та місце в ньому Київської Русі.

1. Норманський фактор становлення Київської Русі.

2. Історія походження християнства на Русі: вибір між Римом та Константинополем.
3. Західноєвропейський напрямок «шлюбної дипломатії» великих князів Русі.
4. Участь Київської Русі у торгівлі із країнами Західної та Східної Європи.

Питання до самостійної роботи

1. Роль вікінгів у історії ранішнього середньовіччя.
2. Походи перших Рюріковичів на Візантію.
3. Різновекторна зовнішня політика княгині Ольги.
4. Європейська політика Данили Галицького.

Література

1. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусев, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.
2. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.

3. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
4. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
5. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смоля. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
6. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смоля. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
7. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
8. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
9. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
10. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.

11. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
12. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
13. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
14. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.
15. Скляренко В. Г. Русь і варяги: історико-етимологічне дослідження: монографія. К: Довіра, 2006. 118 с.
16. Уривалкін О. М. Таємниці історії України (загадки, події, факти). К: КНТ, 2006. 403 с.

Семінар 6. Історичні умови розвитку українських земель у складі європейських держав у XIV – XVII ст.

1. Українські землі у складі Польщі, Великого князівства Литовського, Угорщини.

2. Україна в польсько-литовських та литовсько-московських взаєминах. Українці в складі Речі Посполитої.
3. Позитивні та негативні наслідки входження українських земель до складу іноземних держав у XIV – XVII ст.

Питання до самостійної роботи

1. Статус українських земель у складі Великого князівства Литовського.
2. Свідригайлови війни
3. Змова руських князів та початок литовсько-московських воєн.
4. Костянтин Острожський та битва на Орші.

Література

1. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.
2. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.

3. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
4. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
5. Історія України в особах: Литовсько - Польська доба / О. Дзюба, М. Довбищенко та ін. К: Україна, 1997. 272 с.
6. Історія України в особах: Козаччина / Горобець В. М. та ін. К: Україна, 2000. 302 с.
7. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
8. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
9. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
10. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
11. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
12. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко,

В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.

13. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.

14. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.

15. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.

16. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

17. Уривалкін О. М. Таємниці історії України (загадки, події, факти). К: КНТ, 2006. 403 с.

18. Уривалкін О. М. Історія України (середина XIII - середина XVII ст.). К.: Кондор, 2005. 281 с.

19. Уривалкін О. М. Історія України (кінець XVII - початок XXI ст.). К.: КНТ, 2007. 433 с.

20. Чутский А. І. Історія України: навчальний посібник. К: МАУП. 2006. 345 с.

21. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 1. 592 с.

22. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 2. 560 с.
23. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1991. Т. 3. 592 с.

Семинар 7. Козацтво як явище європейської історії

1. Теорії походження козацтва.
2. Трагування феномену козацтва у межах теорії «Фронтиру».
3. Українське козацтво, його роль в історії та культурі України.
4. Участь українських козаків у європейських війнах.
5. Європейський вплив на формування української козацької державності.

Питання до самостійної роботи

1. Український магнат Дмитро (Байда) Вишневецький.
2. «Фронтір» у світовій історії.
3. Козацький отаман Іван Сулима.
4. Француз Луї де Боплан на службі польської корони.

Література

1. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII - початок XIX ст.). Львів: Світ, 1996. 448 с.
2. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусев, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.
3. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К: Вища школа. 1994. 539 с.
4. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
5. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
6. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
7. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2006. 799 с.
8. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2007. 799 с.

9. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 2. 2007. 723 с.
10. Історія України в особах: Литовсько - Польська доба / О. Дзюба, М. Довбищенко та ін. К: Україна, 1997. 272 с.
11. Історія України в особах: Козаччина / Горобець В. М. та ін. К: Україна, 2000. 302 с.
12. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
13. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
14. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
15. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
16. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
17. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г.

Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.

18. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.

19. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.

20. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.

21. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

22. Уривалкін О. М. Історія України (середина XIII - середина XVII ст.). К.: Кондор, 2005. 281 с.

23. Уривалкін О. М. Історія України (кінець XVII - початок XXI ст.). К.: КНТ, 2007. 433 с.

24. Чутський А. І. Історія України: навчальний посібник. К: МАУП. 2006. 345 с.

25. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 1. 592 с.

26. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 2. 560 с.

27. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1991. Т. 3. 592 с.

Другий модуль

Семінар 8. Особливості цивілізаційного розвитку України і Європи в XIX ст Народження націй.

1. Вплив Великої французької національної революції на становлення національного відродження в Україні.
2. Польський фактор у становленні українського національного руху.
3. Українофільський рух на західноукраїнських землях під владою Австро-Угорської імперії.
4. Роль європейських ідеологічних концепцій на становлення українського політичного руху у другій половині XIX – на початку XX ст.

Питання до самостійної роботи

1. Національне відродження як феномен західноєвропейської історії кінця XVIII – першої половини XIX ст.

2. Реформи Марії Терезії та Йосипа II та їх вплив на національне відродження на Галичині.
3. Європейський контекст діяльності декабристів.
4. «Весна народів» на Галичині у 1848 – 1849 рр.

Література

1. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII - початок XIX ст.). Львів: Світ, 1996. 448 с.
2. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.
3. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
4. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
5. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
6. Історія українських політичних партій: Кінець XIX - 1917 р. Хрестоматія / Упорядник Б. І. Корольов, І. С. Михальський. - К: Вид. Європейського університету, 2003. 561 с.

7. Історія України в особах: XIX - XX ст. / І. Войцехівська, В. Облі-цов, О. Божко та ін. К: Україна, 1995. 479 с.
8. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
9. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
10. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
11. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
12. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. - 2001. 448 с.
13. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
14. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.

15. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
16. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
17. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

**Семінар 9. Український
європейський контекст у вирі світових воїн XX
століття.**

1. Українське питання в політиці європейських країн у Першій світовій війні.
2. УНР, ЗУНР у становленні міжвоєнного світового порядку.
3. Розподіл українських земель у 20 – 30-х рр. XX ст.
4. «Рутенське питання» у період розподілу Чехословаччини у 1938 – 1939 рр.
5. Україна у Другій світовій війні 1939 – 1945 рр.

Питання до самостійної роботи

1. Спілка визволення України у Першій світовій війні.
2. Позиція УНР та ЗУНР на Паризькій мирній конференції.
3. ОУН у міжнародних відносинах у 30-х рр. XX ст.
4. «Українське питання» на Ялтинській конференції 1945 р.

Література

1. Історія українських політичних партій: Кінець XIX - 1917 р. Хрестоматія / Упорядник Б. І. Корольов, І. С. Михальський. - К: Вид. Європейського університету, 2003. 561 с.
2. Історія України в особах: XIX - XX ст. / І. Войцехівська, В. Облі-цов, О. Божко та ін. К: Україна, 1995. 479 с.
3. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
4. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.

5. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
6. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. 366 с.
7. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. 2001. 448 с.
8. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
9. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
10. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костиря А. А. К: МАУП, 2006. 694 с.
11. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
12. Полонська - Василенко Н Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.

13. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

Семінар 10. Україна після Другої світової війни.

1. Повоєнний розподіл світу та значення у ньому України.
2. УРСР та створення ООН.
3. Участь України у міжнародних процесах у 50 – 80-х рр. ХХ ст.
4. Українське дисидентство та його оперування до міжнародного співтовариства.
5. Спільні та відмінні риси національних демократичних рухів Східної Європи та України у 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст.

Питання до самостійної роботи

1. Національна політика УПА у другій половині ХХ ст.
2. Греко-католицька церква у другій половині ХХ ст.
3. Українська Гельсінська група.

4. Відносини України та західних країн наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст.

Література

1. Історія України в особах: ХІХ - ХХ ст. / І. Войцехівська, В. Обліцов, О. Божко та ін. К: Україна, 1995. 479 с.
2. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
3. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
4. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
5. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. 366 с.
6. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. 2001. 448 с.

7. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М. Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
8. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
9. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костиця А. А. К: МАУП, 2006. 694.
10. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

**Семінар 11. Європейський аспект
державотворчих процесів в Україні в умовах
незалежності.**

1. Основні риси політичного розвитку України в 1991 – 2022 рр.
2. Європейські та Євроатлантичні прагнення України.
3. Головні віхи відносин України, ЄС та НАТО.

4. Російська протидія європейській політиці України.
5. Геополітичні причини проблем незалежної української держави.

Питання до самостійної роботи

1. Хартія про особливе партнерство України та НАТО 1997 р.
2. «Помаранчева революція» та європейська політика України.
3. «Будапештські угоди»: чи правильний був геополітичний вибір України?

Література

1. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
2. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
3. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.

4. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. 366 с.
5. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. 2001. 448 с.
6. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
7. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
8. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костиця А. А. К: МАУП, 2006. 694.
9. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К: Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

**Семінар 12. Російсько-українська війна 2014 -
2022.**

1. Революція гідності: причини, перебіг, наслідки.
2. Причини російського вторгнення в Україну в 2014 р.
3. Розвиток процесу укладення Угоди про Асоціацію з ЄС. Євроатлантичний напрям політики України у 2014 – 2022 роках.
4. Співробітництво ЄС та України у період повномасштабного російського вторгнення 2022 – 2023 рр.

Питання до самостійної роботи

1. Причини Революції гідності.
2. Норманський формат врегулювання кризи на Донбасі 2014 – 2021 рр.
3. Мінські угоди 2015 р. та їх наслідки для України.
4. Перспективи членства України у ЄС на сучасному етапі.

Література

1. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.

2. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
3. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.
4. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. 366 с.
5. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. 2001. 448 с.
6. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання - Прес, 2006. 460 с.
7. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
8. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костира А. А. К: МАУП, 2006. 694.
9. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К:

Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури",
2006. 544 с

Розділ 3. Питання та завдання для перевірки знань

1. Антична цивілізація та її вплив на становлення української культури.
2. Становлення зав'язків між давньогрецькими колоніями та кочовими спільнотами на території сучасної України.
3. Грецько-скіфський союз проти Персії.
4. Відносини сарматів із Македонською та Римською імперією.
5. Слов'яни у ранньосередньовічній історії Європи.
6. Відносини антів, остготів, гунів та Візантії.
7. Слов'янські племена між Сходом та Заходом у період Великого переселення народів.
8. Занепад античного устрою на українських землях у період Великого переселення народів.
9. Норманський фактор становлення Київської Русі.
10. Історія походження християнства на Русі: вибір між Римом та Константинополем.

11. Західноєвропейський напрямок «шлюбної дипломатії» великих князів Русі.
12. Участь Київської Русі у торгівлі із країнами Західної та Східної Європи.
13. Українські землі у складі Польщі, Великого князівства Литовського, Угорщини.
14. Україна в польсько-литовських та литовсько-московських взаєминах. Українці в складі Речі Посполитої.
15. Позитивні та негативні наслідки входження українських земель до складу іноземних держав у XIV – XVII ст.
16. Теорії походження козацтва.
17. Трагування феномену козацтва у межах теорії «Фронтиру».
18. Українське козацтво, його роль в історії та культурі України.
19. Участь українських козаків у європейських війнах.
20. Європейський вплив на формування української козацької державності.

Другий модуль

1. Вплив Великої французької національної революції на становлення національного відродження в Україні.
2. Польський фактор у становленні українського національного руху.
3. Українофільський рух на західноукраїнських землях під владою Австро-Угорської імперії.
4. Роль європейських ідеологічних концепцій на становлення українського політичного руху у другій половині XIX – на початку XX ст.
5. Українське питання в політиці європейських країн у Першій світовій війні.
6. УНР, ЗУНР у становленні міжвоєнного світового порядку.
7. Розподіл українських земель у 20 – 30-х рр. XX ст.
8. «Рутенське питання» у період розподілу Чехословаччини у 1938 – 1939 рр.
9. Україна у Другій світовій війні 1939 – 1945 рр.
10. Повоєнний розподіл світу та значення у ньому України.
11. УРСР та створення ООН.
12. Участь України у міжнародних процесах у 50 – 80-х рр. XX ст.

13. Українське дисидентство та його оперування до міжнародного співтовариства.
14. Спільні та відмінні риси національних демократичних рухів Східної Європи та України у 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.
15. Основні риси політичного розвитку України в 1991 – 2022 рр.
16. Європейські та Євроатлантичні прагнення України.
17. Головні віхи відносин України, ЄС та НАТО.
18. Російська протидія європейській політиці України.
19. Геополітичні причини проблем незалежної української держави.
20. Революція гідності: причини, перебіг, наслідки.
21. Причини російського вторгнення в Україну в 2014 р.
22. Розвиток процесу укладення Угоди про Асоціацію з ЄС. Євроатлантичний напрям політики України у 2014 – 2022 роках.
23. Співробітництво ЄС та України у період повномасштабного російського вторгнення 2022 – 2023 рр

Література

Основна навчальна література

1. Бойко О. Д. Історія України. К.: Академвидав, 2018. 688 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001247/>.
2. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності : у 2-х томах. К. : Видавничий дім «КОНДОР», 2018. Т. 1–2.
3. Історія української культури : підручник / за ред. В. А. Качкана. К. : ВСВ «Медицина», 2016. 368 с.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Х., 2016. 496 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011628/>.
5. Пуйда Р. Б. Історія української культури. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2017. 160 с.

Додаткова навчальна література

1. Алексеев Ю. М., Вертерел А. Г. Історія України.: Навчальний посібник. К: Каравела, 2004. 256 с.
2. Білоцерківський В. Я. Історія України: навчальний посібник. К: Центр учбової літератури, 2007. 535 с.

3. Бунятян К. П. Давнє населення України. К: Либідь, 1999. 228 с.
4. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII - початок XIX ст.). Львів: Світ, 1996. 448 с.
5. Видатні постаті в історії України (IX - XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусєв, О. Г. Сокирко, В. Г. Червінський. К: Вища школа, 2002. 359 с.
6. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К: Вища школа. 1994. 539 с.
7. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. К: Наукова думка, 1992. 883 с.
8. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. К.: Вища школа, 1990. 455 с.
9. Дорошенко Д. Нарис історії України.: у 2-х томах. К.: Глобус.1992.
10. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2006. 799 с.
11. Історія українських політичних партій: Кінець XIX - 1917 р. Хрестоматія / Упорядник Б. І. Корольов, І. С. Михальський. - К: Вид. Європейського університету, 2003. 561 с.

12. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2007. 799 с.
13. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 2. 2007. 723 с.
14. Історія України в особах: XIX - XX ст. / І. Войцехівська, В. Облі-цов, О. Божко та ін. К: Україна, 1995. 479 с.
15. Історія України в особах: Литовсько - Польська доба / О. Дзюба, М. Довбищенко та ін. К: Україна, 1997. 272 с.
16. Історія України в особах: Козаччина / Горобець В. М. та ін. К: Україна, 2000. 302 с.
17. Історія України: Навчальний посібник / Під загальною ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 1997. 424 с.
18. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
19. Історія України: Посібник / за загальною ред. Г. Д. Темка, Л. С. Тупчієнка. К.: Вид. центр "Академія", 2002. 480 с.

20. Історія України: Навчальний посібник / Під ред. М. О. Скрипника. К: Центр навчальної літератури, 2003. - 366 с.
21. Історія України. Документи. Матеріали: посібник для студентів вузів / Укладач В. Ю. Король. К: Академія. 2001. 448 с.
22. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М Литвина. К: Знання Прес, 2006. 460 с.
23. Комаринська З. М. Історія України: посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.
24. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костира А. А. К: МАУП, 2006. 694.
25. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 1. До середини XVII ст. К: Либідь, 1993. 640 с.
26. Полонська - Василенко Н. Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. К: Либідь, 1993. 608 с.
27. Савченко Н. М., Подольський М. К Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. К:

Видав. "Фірма ІНКОС," "Центр навчальної літератури", 2006. 544 с.

28. Скляренко В. Г. Русь і варяги: історико-етимологічне дослідження: монографія. К: Довіра, 2006. 118 с.

29. Уривалкін О. М. Таємниці історії України (загадки, події, факти). К: КНТ, 2006. 403 с.

30. Уривалкін О. М. Історія України (середина XIII - середина XVII ст.). К.: Кондор, 2005. 281 с.

31. Уривалкін О. М. Історія України (кінець XVII - початок XXI ст.). К.: КНТ, 2007. 433 с.

32. Чутский А. І. Історія України: навчальний посібник. К: МАУП. 2006. 345 с.

33. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 1. 592 с.

34. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1990. Т. 2. 560 с.

35. Яворницький Д. І. Історія запорозького козацтва. К: Наукова думка, 1991. Т. 3. 592 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Інституту історії НАН України. URL : <http://resource.history.org.ua/>.